

Παράρτημα V: Ναυτιλιακό Πλέγμα

ΕΞΥΠΝΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΑΙ «ΝΑΥΤΙΛΙΑΚΟ ΠΛΕΓΜΑ» ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΙΑΚΗΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ – ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ – ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ – ΣΚΑΡΑΜΑΓΚΑ

Το «Ναυτιλιακό Πλέγμα»

Το **ναυτιλιακό cluster** περιλαμβάνει όλους εκείνους τους κλάδους ή υποκλάδους, όλες τις οικονομικές δραστηριότητες, που άμεσα ή έμμεσα συνδέονται με τη ναυτιλία και τις θαλάσσιες μεταφορές, αλλά και την εκμετάλλευση των θαλάσσιων πόρων όπως είναι η αλιεία, η ενέργεια, η υποθαλάσσια εξόρυξη ορυκτών.

Σύμφωνα με μελέτες που αφορούν το Ναυτιλιακό πλέγμα και τη σημασία του στην οικονομία, αυτό αποτελείται από 11 παραδοσιακούς κλάδους και κύριες κατηγορίες συναφών ναυτιλιακών δραστηριοτήτων. (πηγή: Maritime Forum 2006):

- Ναυτιλία που αφορά τις θαλάσσιες μεταφορές
- Ναυπηγεία, ναυπηγήσεις και επισκευές πλοίων
- Ναυτιλιακός εξοπλισμός
- Παράκτιες δραστηριότητες
- Ακτοπλοΐα και εσωτερικές γραμμές
- Λιμάνια και λιμενικές υπηρεσίες
- Ναυτιλιακές υποστηρικτικές υπηρεσίες, συνδεδεμένες με τη λειτουργία και διοίκηση της Ναυτιλίας
- Αλιεία
- Σκάφη αναψυχής, θαλάσσιος τουρισμός
- Ναυπηγήσεις πολεμικών πλοίων
- Υποθαλάσσιες δραστηριότητες άντλησης

Το ναυτιλιακό cluster τέλος, συνδέεται και επικαλύπτεται συχνά με άλλα cluster, κυρίως εκείνα του τουρισμού (ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις, τουριστική ναυτιλία κλπ.) και των μεταφορών.

Τα δομικά χαρακτηριστικά τα οποία επηρεάζουν τη δυναμική των ναυτιλιακών πλεγμάτων αφορούν:

α) Κλαδική συμμετοχή: Κλάδοι οι οποίοι έχουν ισχυρή προσαρμογή στις συνθήκες ζήτησης (demand drivers), σημαντική παραγωγική προστιθέμενη αξία, εξωστρέφεια, καινοτομικά προϊόντα κ.ο.κ., έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στη δυναμική των πλεγμάτων ακόμα και από παραδοσιακούς κλάδους,

β) Η ύπαρξη ισχυρών παραγόντων ώθησης της προσφοράς και της ζήτησης,

γ) Γεωγραφική συγκέντρωση: Η γεωγραφική διασπορά ή συγκέντρωση των διαφόρων κλάδων του ναυτιλιακού συμπλέγματος ενέχει σημαντικό ρόλο καθώς διαμορφώνει τη δυνατότητα διασύνδεσης και συνεργασίας, καθώς επίσης και το κόστος συναλλαγής μεταξύ των εταιριών.

Με βάση την ευρωπαϊκή εμπειρία και πρακτική το ναυτιλιακό cluster αποτελείται από τους εξής τομείς:

- Ναυτιλιακές και παραναυτιλιακές επιχειρήσεις
- Υποθαλάσσια Εξόρυξη
- Λιμενικές υπηρεσίες (όπως πλοήγηση, δραστηριότητες βυθοκόρησης κλπ.).
- Κρατικοί φορείς
- Εκπαίδευση, Έρευνα κι Ανάπτυξη
- Υπηρεσίες Ναυτιλίας (π.χ. Χρηματοδότηση, Ασφάλιση, Επιθεώρηση)
- Ναυπηγεία
- Αλιεία
- Υπηρεσίες Εφοδιασμού
- Αμυντική Ναυτιλία

Το ελληνικό ναυτιλιακό cluster

Τα μέλη που δυνάμει απαρτίζουν το ελληνικό ναυτιλιακό cluster είναι:

Ναυτιλιακές επιχειρήσεις. Πρόκειται για εφοπλιστικά γραφεία, διαχειρίστριες και πλοιοκτήτριες εταιρείες, οι οποίες ως αντικείμενο εργασιών έχουν κυρίως τη μεταφορική και τουριστική ναυτιλία, ελεύθερη (tramp) αλλά και γραμμών (liner).

Υπηρεσίες Ναυτιλίας. Επιχειρήσεις οι οποίες προσφέρουν υπηρεσίες ναυτιλιακού χαρακτήρα (κυρίως στις πλοιοκτήτριες και διαχειρίστριες εταιρείες). Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ασφαλιστικές εταιρείες, P&I Clubs, δικηγορικά γραφεία ναυτιλιακής εξειδίκευσης, διακανονιστές αβαριών, ναυτιλιακά πρακτορεία, μεσίτες, εταιρείες διαχείρισης πληρωμάτων κλπ.

Ναυπηγήσεις κι Επισκευές. Ο κλάδος της ναυπηγικής-ναυπηγοεπισκευαστικής βιομηχανίας του ελληνικού ναυτιλιακού cluster, στην ευρύτερη περιοχή του λιμανιού του Πειραιά (Πέραμα) και οι υποδομές για την παροχή τεχνικών υπηρεσιών ναυπηγικού χαρακτήρα.

Εκπαιδευτικοί φορείς. Η ναυτική ακαδημία στον Πειραιά και στην Ύδρα, ένας σημαντικός αριθμός ναυτιλιακών εκπαιδευτικών φορέων στην περιοχή του Πειραιά, η παρουσία του Πανεπιστημίου Πειραιώς, με αξιοσημείωτο έργο, τόσο στις ανώτερες ναυτιλιακές σπουδές, όσο και σε θέματα Έρευνας κι Ανάπτυξης.

Λιμενικές υπηρεσίες. Ποικίλες λιμενικές υπηρεσίες προσφέρονται στα λιμάνια του ελληνικού ναυτιλιακού cluster. Πιο συγκεκριμένα, στο λιμάνι του Πειραιά υπάρχουν τερματικοί σταθμοί τόσο για επιβάτες, όσο και για εμπορεύματα (κοντέινερ, οχήματα, γενικό φορτίο). Όσον αφορά τα εμπορεύματα, προσφέρονται υπηρεσίες χειρισμού, αποθήκευσης και φύλαξης αυτών, ενώ στα ελλιμενισμένα πλοία παρέχονται υδροδότηση, ηλεκτροδότηση, καθώς και υπηρεσίες επισκευών, πλοήγησης, ρυμούλκησης κλπ.

Κρατικοί ναυτιλιακοί φορείς. Σημαντικό ρόλο για το ελληνικό ναυτιλιακό πλέγμα δραστηριοτήτων διαδραματίζει το κράτος (Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς, Ελληνικός Νηογνώμονας).

Υπηρεσίες εφοδιασμού. Αντικείμενο των υπηρεσιών εφοδιασμού (ship supplies) αποτελεί η προμήθεια των πλοίων με ανταλλακτικά και λοιπά εξαρτήματα και η διενέργεια κάποιων ναυτιλιακών δραστηριοτήτων, όπως ρυμούλκηση, διάσωση, παροχή τεχνικής υποστήριξης κλπ.

Αλιεία. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο κλάδος της αλιείας για το ελληνικό ναυτιλιακό πλέγμα. Η ελληνική αλιεία σήμερα στη συντριπτική της πλειοψηφία είναι παράκτια και μικρής κλίμακας.

Αμυντική Ναυτιλία. Στον εν λόγω κλάδο ανήκουν το Πολεμικό Ναυτικό και το Λιμενικό Σώμα.

Το ναυτιλιακό cluster της Ελλάδας βρίσκεται ακόμη σε νηπιακό στάδιο, όσον αφορά τη συνοχή και τη δυναμική του. Αποτελεί αδήριτη ανάγκη η ενδυνάμωση και ανάπτυξή του, με τη συνδρομή όλων των εμπλεκόμενων και αρμόδιων φορέων, αφού σε αυτή την περίπτωση τα οφέλη για την ελληνική

Προβλήματα

Τα κυριότερα προβλήματα του ελληνικού ναυτιλιακού πλέγματος είναι η **χαμηλή ανταγωνιστικότητα και η έλλειψη συνοχής** του ναυτιλιακού cluster. Αναφορικά με τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα, αυτή οφείλεται κύρια στους εξής παράγοντες: (i) έλλειψη υποδομών, (ii) το ανεπαρκές ή ακατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο και (iii) την αδυναμία παραγωγής αξιόλογων υποστηρικτικών υπηρεσιών για τη ναυτιλία από την υπόλοιπη οικονομία.

Η έλλειψη υποδομών, ειδικά σε λιμάνια, ναυπηγεία και ναυπηγοεπισκευαστικές ζώνες, έχει ως συνέπεια την προσφορά υπηρεσιών μέτριας έως χαμηλής ποιότητας και ανταγωνιστικότητας.

Λύσεις και προοπτικές ανάπτυξης

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν επιτυχώς τα παραπάνω προβλήματα προτείνονται ορισμένες λύσεις, οι οποίες εμπεριέχουν τη δυναμική ώστε σε κάποιο ορίζοντα χρόνου να επισημάνουν και να αναδείξουν νέες προοπτικές ανάπτυξης του ελληνικού ναυτιλιακού cluster.

Κατ' αρχήν, προτείνεται η **βελτίωση των υποδομών** σε λιμάνια, ναυπηγεία και ναυπηγοεπισκευαστικές ζώνες ως πρώτο μέτρο για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η βελτίωση των υποδομών θα οδηγήσει σε ποιοτική αναβάθμιση του προσφερόμενου λιμενικού προϊόντος και των ναυπηγικών κι επισκευαστικών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα την προσέλκυση ζήτησης για τις συγκεκριμένες υπηρεσίες. Παραδείγματος χάριν, στον τομέα των σκαφών αναψυχής, η βελτίωση των υποδομών στις μαρίνες και η επέκταση αυτών, είναι βέβαιο ότι θα προκαλέσει αύξηση των τουριστικών σκαφών που θα ελλιμενίζονται σε ελληνικά λιμάνια, εις βάρος των άμεσων ανταγωνιστών (Αδριατική, Τουρκία). Ανάλογα ευεργετικά αποτελέσματα θα έχει η βελτίωση των υποδομών στα υπόλοιπα λιμάνια, στα ναυπηγεία και σε ναυπηγοεπισκευαστικές ζώνες.

Τέλος, αναγκαιότητα αποτελεί επίσης και η **αναβάθμιση του ρόλου της καινοτομίας** μέσα στο cluster. Στο διεθνές περιβάλλον, η τάση ως προς την προσφορά υπηρεσιών ναυτιλιακού

πλέγματος είναι η συμπίεση του κόστους ώστε αυτές να προσφέρονται σε όσο το δυνατό πιο ανταγωνιστικές τιμές. Σε επίπεδο τιμών, το ελληνικό ναυτιλιακό πλέγμα είναι δύσκολο να ανταγωνιστεί τα cluster άλλων χωρών. Ο μόνος τρόπος για να το πράξει είναι η προσφορά των υπηρεσιών σε υψηλότερες τιμές, υπό την προϋπόθεση όμως ότι ενσωματώνουν καινοτομίες σε επίπεδο ποιότητας, οργάνωσης, νέων υπηρεσιών κ.λπ.

Το Περιεχόμενο και η Στόχευση του «Ναυτιλιακού Πλέγματος» του «Ζωτικού Χώρου» Πειραιά-Δραπετσώνας-Περάματος-Σαλαμίνας-Σκαρμαγκά

Το «Ναυτιλιακό Πλέγμα» της ευρύτερης ζωτικής περιοχής του Πειραιά περιλαμβάνει τις περιοχές των Δήμων Πειραιά, Κερατσινίου-Δραπετσώνας, Περάματος, Κορυδαλλού, Νίκαιας – Αγ. Ι. Ρέντη Σαλαμίνας και Χαϊδαρίου.

Στον συγκεκριμένο ζωτικό χώρο, προσδιορίζεται μία ευρεία παραλιακή ζώνη, χαρακτηριστικό της οποίας είναι η δέσμευσή της από ναυτιλιακές δραστηριότητες, οι οποίες προσδιορίζονται από τις δραστηριότητες του ΟΛΠ, την Ναυπηγο-Επισκευαστική Ζώνη του Περάματος-Σαλαμίνας (NEZ) και από τα Ναυπηγεία Σκαρμαγκά.

Παρεμβάλλονται ασυνεχείς δραστηριότητες υποδομών φιλοξενίας αλιευτικών σκαφών. ελλιμενισμού σκαφών αναψυχής, διαχείρισης και αποθήκευσης πετρελαιοειδών, δραστηριότητες του Πολεμικού Ναυτικού και μικρής κλίμακας «ελεύθερες» παραλιακές ζώνες.

Η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται από συναφείς υποστηρικτικές προς τις ανωτέρω δραστηριότητες, μεταφορών, αποθήκευσης, τροφοδοσίας, ειδικών μηχανολογικών και μεταλλουργικών εφαρμογών και υπηρεσιών που συνδέονται με τη διαχείριση των ναυτιλιακών δραστηριοτήτων.

Σύμφωνα με το επικαιροποιημένο **Επενδυτικό Σχέδιο του Ο.Λ.Π.** (2014-2019), η στρατηγική του Οργανισμού εστιάζει στην μείωση της «εξάρτησής» του από τον τομέα Εμπορευματοκιβωτίων, δραστηριότητα που διαμορφώνει το 55% των ετησίων εσόδων του.

- Κρίσιμο σημείο αυτής της στρατηγικής του Ο.Λ.Π. αποτελεί η ενίσχυση του τομέα της κρουαζιέρας μέσω επενδύσεων στις υποδομές καθώς και λειτουργικών αναδιαρθρώσεων, προκειμένου ο Πειραιάς να καταστεί το σημαντικότερο κέντρο κρουαζιέρας στην ανατολική Μεσόγειο.
- Στην στρατηγική του Ο.Λ.Π εντάσσεται η ανάδειξη του λιμανιού ως «Πύλης Πολιτισμού και Τουρισμού» και το «άνοιγμα» του λιμανιού στην πόλη, για την άμεση επικοινωνία των κατοίκων των γειτονικών περιοχών με την θάλασσα. Η πολιτική εκφράζεται με την απόφαση για τη δημιουργία της έκτασης της «Πολιτιστικής Ακτής» μέσα στην παράκτια ζώνη του Ο.Λ.Π. και κυρίως προς την πλευρά της Δραπετσώνας και του Κερατσινίου.
- Πολλά ακίνητα της υπό εξέταση ζωτικής περιοχής αποτελούν εγκαταλειμμένα βιομηχανικά ακίνητα. Για τη «Βιομηχανική Ζώνη Δραπετσώνας-Κερατσινίου» έχουν διατυπωθεί αρκετές προτάσεις ανάπτυξης και αξιοποίησής της, προερχόμενες τόσο από τους άμεσα ενδιαφερόμενους ιδιοκτήτες της περιοχής όσο και από τοπικούς φορείς και πρωτοβουλίες κατοίκων. Τα ακίνητα αυτά ανήκουν είτε σε Τράπεζες είτε σε ιδιώτες.

- Εκτός της βιομηχανικής ζώνης, έχουν διατυπωθεί προτάσεις ευρείας ανάπτυξης, οι οποίες ακυρώνονται στην πράξη από μείζονα πολεοδομικά, ιδιοκτησιακά και λειτουργικά προβλήματα.
- Σημαντικές ευκαιρίες παρουσιάζονται επίσης στη **θαλάσσια αναψυχή** (yachting και ιστιοπλοΐα), με δεδομένα την σημαντική υπερβάλλουσα ζήτηση για θέσεις ελλιμενισμού στον Σαρωνικό, την έλλειψη υποδομών φιλοξενίας σκαφών αναψυχής στην ξηρά, καθώς και τη συντήρηση, μετασκευή ή/και ναυπήγηση σκαφών αναψυχής, ιδίως πολυτελών (mega και super yachts).
- Η περιοχή της Δραπετσώνας έχει μεγάλη δυσκολία πρόσβασης προς τη θάλασσα, αν και υπάρχει προοπτική αξιοποίησής της, τόσο σε σχέση με επιχειρηματικές δραστηριότητες (business center, start-ups), όσο και σε σχέση με τη διαλειτουργικότητα μια σειράς ναυτιλιακών και συναφών δραστηριοτήτων.
- Πέραν αυτών, μπορούν να αναπτυχθούν ιδιωτικές υποδομές, μεταξύ των οποίων και τουριστικοί Λιμένες, μία στην παραλία της Δραπετσώνας (σε συσχέτιση με business center) και δύο στην παραλιακή ζώνη του Περάματος.

Συμπεράσματα – Επόμενα Βήματα

Με βάση την παραπάνω ανάλυση, παρουσιάζονται σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης **«Ναυτιλιακού Πλέγματος» (MARITIME CLUSTER)** στην ευρύτερη ζωτική περιοχή του Πειραιά, το οποίο αναπτύσσεται στις περιοχές των Δήμων Πειραιά, Κερατσινίου-Δραπετσώνας, Περάματος, Κορυδαλλού, Νίκαιας – Αγ. Ι. Ρέντη Σαλαμίνας και Χαϊδαρίου (για την παραλιακή ζώνη του Σκαραμαγκά) στο οποίο περιλαμβάνονται ενδεικτικά οι παρακάτω δραστηριότητες - λειτουργίες:

- Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες
- Επιμορφωτικές Δραστηριότητες
- Ερευνητικές Δραστηριότητες
- Κέντρα ή Συμπράξεις Προώθησης στην Απασχόληση (Maritime Job Center)
- Κέντρα Μαθητείας
- Πρότυπα Συστήματα και Εργαλεία
- Παραγωγή και Δικτύωση Ιδεών - Προθερμοκοιτίδες Νέων Επιχειρήσεων σε σχέση με τις δραστηριότητες του "Ναυτιλιακού πλέγματος"
- Ωρίμανση καινοτομιών: Θερμοκοιτίδες Νέων Επιχειρήσεων σε σχέση με τις δραστηριότητες του "Ναυτιλιακού πλέγματος" (start-ups)
- Πολιτισμός - Μουσεία - Τέχνη
- Ναυτιλιακό πλέγμα - Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και Ηλεκτρονικό περιεχόμενο
- Ναυτιλιακό πλέγμα και Νέα Εργαλεία Διαχείρισης (financial Engineering, Big-data Engineering, Energy-Resources Engineering κ.λπ.)
- Προώθηση Προϊόντων και Μεθόδων Κρουαζιέρας
- Mega Events για τη Ναυτιλία
- Ναυτιλιακή Ανάπτυξη και Διαχείριση Δικτύου Τουριστικών Λιμένων
- Ναυτιλιακές Υπηρεσίες
- Ναυπηγικές & Ναυπηγοεπισκευαστικές Δραστηριότητες
- Ναυτιλιακός Εξοπλισμός
- Θαλάσσια Αναψυχή - Yachting – Στάθμευση & Συντήρηση Σκαφών στη ξηρά
- Αλιεία

- Περιβαλλοντικές & Μηχανολογικές Δραστηριότητες που σχετίζονται με τη Ναυτιλία
- Ναυτιλιακές Δραστηριότητες Διοίκησης & Διαχείρισης , Τροφοδοσίας, υποστήριξης Επιτήρησης Ασφάλειας & Άμυνας